

РУСКАТА ФИЛОСОФИЈА ДЕНЕС

Текстов треба да ги назначи контурите на развојот на руската философија во периодот по распадот на Советскиот сојуз. Се разбира оценката за овој период и обидот за систематизација на истиот можат да бидат само приближни и воопштени, со оглед на временската дистанца од која се просудува истиот. Тоа веројатно ќе биде поверодостојно од перспективата на некои идни генерации, кои ќе имаат и повеќе материјал и подобар поглед од дистанца.

Сепак, генерално на почетокот може да се разлачат две тенденции:

1. Првата, која се пренесува од 70-80 години кога скромно, ненаметливо се преиспитуваше марксистичката мисла. Кога во деведесеттите, општеството се ослободи од тоталитаризмот, тие дискусии добија поинаква форма. Прашењето „умре ли марксизмот, се претвори во умре ли философијата?“ Во почетокот, се издвојува една група на „ортодоксни марксисти“, за кои марксистичката философија, била и останала фундаментална наука за првите причини. Но, под налетот на новините од Запад, но и развојот на посебните општествено-хуманистички, но и природни науки, философијата почнува да се преиспитува самата себе си. Па така, рековме, прашањето за опстанокот на марксизмот, се претвора во генерално прашање за опстанокот на философијата воопшто. Значаен момент за раздвижување на мислителите во таа насока претставува написот на А. Л. Никифоров *Является ли философия наукой?* (првично објавено во *Философские науки*, 1989, No. 6)¹. Во неа авторот се прашува: „Во обидот да ги осознаеме задачите кои денеска - во овој преломен момент од животот на нашето општество - стојат пред советските философи [...], ние повторно го поставуваме прашањето – што

---

¹ Статијата е достапна на интернет: <http://prepod.nspu.ru/mod/resource/view.php?id=12262> Пристапено на 09.10. 2013.

е тоа философија, каде е нејзиното место во општеството и како таа може и е должна да се развива.“²

Гледаме, кризата на марксистичката философија, доведува до криза во философијата воопшто. Па затоа, својот став авторот го започнува со критика токму на марксистичката философија, за која вели: „сме навикнале да ја третираме како научна“... и многу бргу констатира: „Јас сакам да изнесам и потврдам сосема спротивен одговор: `Не`, философијата никогаш не била и се надевам нема да биде никаква наука (тоа се однесува и на марксистичката философија).“³

Заклучокот во текстот е дека како и другите општествено-хуманистички дисциплини, таа не е наука, во смисла на природните науки. Во оваа позиција нема ништо ново – ваквата разлика меѓу философијата и природните науки, во најмала мера стана класична уште во 19 век со Баденската школа и неокантијанството, на која, Никифоров им ги придодава мислењата на позитивизмот, постпозитивизмот (*postempiricism*) - Кун и Лакатош. Но, како што вели еден друг руски автор, промислувајќи го овој историски миг, тоа може да изгледа чудно – но на почетокот на 90-тите русите едвај ли да знаеја нешто за неокантијанството или постпозитивизмот. „Тоа сега може да изгледа смешно и чудно“ – вели овој автор - „но кој има доволно години и сеќавање, ќе го потврди ова“⁴.

Дискусиите кои се развиваат во овој период овозможуваат запознавање и идентификација на руските философи со теченијата на постмодернизмот и аналитичката философија, кои во голема мера остануваат доминанта во академските кругови денес. Сумарно, ова довело до јасно издвојување на три позиции: марксисти – кои се во потрага по нов „имиџ“; философија на наука и руски постмодернизам и философија на јазик.

2. Втората линија на развој во пост-советската ера како да е реплика на големите дискусии од почетокот на векот пред тоа, како повторно да

---

² Ibid., 1

³ Ibid., 3

⁴ Красиков, В.И. *Русская философия today*. Москва: Водолей Publishers. 2008, 121

возникнуваат дебатите на словенофилите и западњаците од 30-40-тите години на 19 век. Најпрвин се случува буквално експлозија од публикации на руската религиска философија, на претставниците на до-револуционерните и емигрантските мислители. Ова беше секако очекувано! Русија и комунизмот ја „загубија“ битката со Западот, стариот систем се распадна, за што се разбира, во голема мера беше обвинуван Западот (што е некаков нормален, психолошки одбранбен механизам, но кој не е и без објективна политичка, т.е. меѓународно-политичка основа и геополитичка констелација); таквиот општо негативен став кон сè што е западно беше константа во рускиот менталитет и се одрази и во философијата. И токму заради тоа, руските религиски мислители (Соловјов, Берѓаев, Булгаков, Флоренски и другите), станаа симболи на тој нов, самобитен, автентичен пат на развој на Русија, кој, според тогашните сфаќања, беше прекинат со револуцијата. Тие имиња станаа старо – нови „апостоли“, на руската нација, единствените светилници кон кои треба да се движи рускиот дух. Повторно започна потрагата по метафизиката на рускиот дух, по руската идеја. И токму затоа, тие имиња станаа погодни за таа нова улога со тоа што, од една страна, не се западни (кој не го милуваа), а од друга страна, не се ниту (комунистички) симболи на еден систем кој се распадна и ја понижи големата Русија.

Лидер на тие „неословенофили“ станува С. Хоружиј (р. 1941)⁵ - философ, физичар, теолог, за кој руската философија нема друг пат освен должноста да се заснова на руското православие и наследството на црковните отци, од што може да никне оригиналната руска антропологија и социјална философија. Тука повторно се враќаат старите идеи и идеали – за *соборноста* и *руската идеја* пред сè.

Ова неословенофилско движење не е хомогено – тука се разликуваат од крајни националисти, кои го политизираат и идеологизираат целото учење, па до умерени следбеници, кои во духот на Берѓаев се обидуваат

---

⁵ Неговата студија дава преглед на руската мисла во овој период: Хоружий.С.С. *После перерыва. Пути русской философии*. Санкт-Петербург: Алтейя. 1994

да го помират тој доминантен колективистички етос, со религиозниот персонализам.

Од друга страна исто како и на почетокот на 19 век, како што рековме, се појавува и „противникот“ на неословенофилите – неозападњаците. Собрани околу возобновениот журнал „Логос“ почнува да ги интересира феноменологијата, првенствено, зачинета со почетниот восхит од постмодернизмот. Иако и тука има разногласија и разни правци, во едно се согласуваат – сите се крајно критички настроени кон неословенофилите и нивните утопистички и конзервативни, дури, според нив, примитивни идеи. Интересна е констатацијата на еден од нив Евгениј Барабанов, кој таа чудна желба, таа потрага по уникатност и самобитност, ја нарекува „невроза на уникалност“ и ја препишува на комплексот на нижа вредност во руското самочувствие.

Воопшто, сите од нив се приврзани на идеите на либерализмот, и токму од таа позиција ги критикуваат неословенофилите. Што се однесува до философските учења, тие се приклонуваат на сосема различни философски убедувања, од феноменологија, постмодернизам, аналитичка философија, па до дисциплинарно насочени истражувања во областа на философијата на науката, културологијата и т.н.

Ова доведува до тоа да неословенофилството на почетокот на овој век полега да ја губи силата – младите философи го губат интересот да философираат во духот на религиските традиции од 19 век. Но потребата за самоопределба на Русија ги држи на сцената сеуште. На почетокот на векот започнаа и дискусии за процесите на глобализација и со тоа повторно се отвори потрагата по местото и улогата на Русија во таквиот глобализиран свет.

И токму тука се отвора прашањето со кое воедно ќе заклучам – Русија има востановено типична, самобитна философска традиција, тоа не е спорно. Она што е прашање е што да се прави со неа во услови на глобализиран свет, каде и дали може да се вклопи и да даде одговори на современите научни предизвици!?

Единствено, руската философија ако добие, т.е. ако се избори за шансата да се универзализира, во националното да го открие и понуди општо-човечкото и универзалното, тогаш може да даде многу, во најмала рака да ја задоволи денешната жед за идеализам, универзализам, за големи идеи и виши цели.

БИБЛИОГРАФИЈА:

1. Хоружий.С.С. После перерыва. Пути русской философии. Санкт-Петербург: Алтейя. 1994
2. Красиков, В.И. Русская философия today. Москва: Водолей Publishers. 2008
3. А. Л. Никифоров *Является ли философия наукой*,
<http://prepod.nspu.ru/mod/resource/view.php?id=12262>
4. Яковенко, Б.В. *История русской философии*. Москва: Республика. 2003
5. Зеньковский, В. Василий. *История русской философии*, т. II. Ленинград: ЭГО, 1991